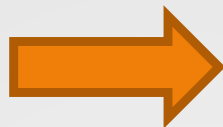

Čtení a psaní jako prostředek rozvoje kritického myšlení

Metody a formy práce

- Jde o vzdělávací program, který učitelům na všech stupních přináší konkrétní metody, techniky a strategie.
- Typickým znakem kritického myšlení je to, že informace a informovanost jsou pouze výchozím bodem.
- Oproti tradičnímu způsobu výuky jde o to, že žáci nejsou zahlceni velkým množstvím informací, dozvídají se pouze základní informace, o kterých se naučí přemýšlet, porozumět jim.
- Program zdůrazňuje přímé prožití učebních činností a jejich následnou analýzu.
- Učitel ve třídě vytváří bezpečné prostředí.
- Žáci se nemusí obávat reakce na své nápady a názory ani ze strany učitele, ani ze strany spolužáků.

Metoda kritického myšlení

třířázový cyklus učení

- *Každé učení začíná tím, že si žáci uvědomí a slovy vyjádří, co sami vědí, nebo co si myslí, že vědí o předloženém tématu.*
- *Zároveň formulují i nejasnosti a otázky, které tématu mají a na které budou hledat v další fázi odpověď.*

1. evokace

- *Konfrontace studentova původního konceptu daného tématu se zdrojem nových informací, názorů, nově formulovaných souvislostí:*

- *text*
- *film*
- *vyprávění*
- *přednáška...*

2. uvědomění si významu

- *Žáci přeformulují své chápání tématu pod vlivem nových informací i diskusí se spolužáky.*
- *Uvědomí si, co nového se naučili, které z původních představ se jim potvrdily, které byly vyvráceny.*
- *Uvědomí si i názory a postoje druhých lidí (spolužáků, učitele) k tématu.*

3. reflexe

Volné psaní

- Učitel zadá kratší časový úsek a téma.
- Žáci v tomto čase napíší vše, co je napadne.
- Učitel práci nehodnotí, cílem je, aby žáci neustále psali.
- Metoda se používá buď na začátku hodiny, kdy se začíná probírat nové téma, nebo se užívá na konci probraného celku, aby si žáci utřídili, co všechno si pamatují.

Metody KM uplatňované v počátečním vyučování:

I. N. S. E. R. T.

- Tato metoda má sloužit ke čtení s porozuměním textu s pomocí značek.
- Žáci v textu označují slova doporučenými znaménky:
 - „fajfka“ k označení informací, které již věděli.
 - „plus“ k označení informací, které jsou pro ně nové, ale přitom srozumitelné ve vztahu s předešlými informacemi.
 - „mínus“ k označení informací, které jsou v rozporu s tím, co znají.
 - „otazník“ k označení informací, kterým nerozumí, které je potřeba vysvětlit, dohledat.

Metody KM uplatňované v počátečním vyučování:

Vennovy diagramy

- Učitel zadá dva pojmy a žáci diskutují ve skupině o tom, co mají společného, co rozdílného.
- Své výsledky skupiny prezentují před ostatními.

Metody KM uplatňované v počátečním vyučování:

Podvojný deník

- Žáci si rozdělí papír na dvě části.
- Do první části si zapíše nějakou citaci z čteného textu, která je zaujala.
- Do druhé části si zapíše vlastní komentář, proč je tato citace zaujala.
- Později ve dvojicích, nebo společně si citáty i s vlastním komentářem přečtou a následně o nich diskutují.

Metody KM uplatňované v počátečním vyučování:

Pětilístek

- Užívá se v úvodní fázi hodiny (evokace), aby si žáci sami vybavili, co už o daném tématu vědí.
- V této fázi se pětilístky jen napíší, event. přečtou navzájem ve skupinách - případné chyby v nich se nekomentují, na ně si mají žáci přijít sami v další fázi hodiny (uvědomění).
- Pětilístek lze také užít v závěrečné fázi (reflexe), kdy si již žáci ověřují, co se o daném problému naučili - je to takové shrnutí celé látky, tady už je nutné případné chyby komentovat.
- Lze psát na stejné téma ve fázi evokace i reflexe a porovnat – měl by být znát posun ve znalostech, pochopení problému atd.
- Téma stanoví učitel - po případné konzultaci s žáky.
- Pětilístek se píše na pět řádků pod sebe, podle stanovených pokynů (viz. příklad dále).

Metody KM uplatňované v počátečním vyučování:

prázdniny

- (slovo, nebo sousloví, o kterém chci přemýšlet)

vytoužené letní

- (2 přídavná jména odpovídající na otázku: Jaký je? Jaké jsou? atd.)

uklidní pobaví rozveselí

- (3 slovesa odpovídající na otázku: Co dělají?)

Pomůžou nabrat nové síly.

- (Věta o 4 slovech obsahující další informaci o prázdninách)

zábava

- (Shrnutí co jsou pro nás prázdniny - někdy se uvádí synonymum zadaného pojmu)

Příklad pětilístku:

- FIŠER, R. *Učíme děti myslet a učit se : praktický průvodce strategiemi vyučování*. Praha: Portál, 1997.
- GRECMANOVÁ, H.; URBANOVSKÁ, E.; NOVOTNÝ, P. *Podporujeme aktivní a samostatné učení žáků*. Olomouc: Hanex, 2000.
- PIKE, G. *Globální výchova*. Praha: Grada, 1994.
- SILBERMAN, M. *101 metod pro aktivní výcvik a vyučování*. Praha: Portál, 1997.
- www.kritickemysleni.cz

Literatura